

DOI: 10.33766/2786-9156.106.1.168-180

УДК: 343.982.3

Коваленко В. В., кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблемних питань поліцейської діяльності Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький, Україна)
e-mail: kvvkrimludv@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5310-2092>

ОРГАНІЗАЦІЙНІ І ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ЧЛЕНІВ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ ЧИ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Стаття присвячена розгляду організаційних і тактичних особливостей допиту членів організованої групи чи злочинної організації.

Констатовано, що, як правило, учасники організованих груп чи злочинних організацій допитуються в статусі підозрюваного. Наведено основні чинники, які можуть впливати на вибір їхньої поведінки під час допиту.

Зазначено, що в досліджуваних кримінальних провадженнях особливості предмету допиту полягають у потребі встановлення не лише обставин вчинення кримінального правопорушення певного виду, а й факту та обставин вчинення противоправних діянь у складі саме організованої групи чи злочинної організації, а також в отриманні максимально повного уявлення про таку спільноту, індивідуалізації ролі і вини кожного з її членів. Наведено типові обставини, які підлягають встановленню під час допиту підозрюваних – членів організованої групи чи злочинної організації, а також типові обставини, які підлягають встановленню під час допиту її організатора (лідера).

Зазначено, що успішне проведення допитів у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, багато в чому залежить від належної підготовки до них. Також продемонстровано деякі особливості підготовки до допиту членів організованої групи чи злочинної організації та наведено групи найбільш важливих тактичних прийомів, застосування яких знижує в осіб, які вчинили злочин, здатність до протидії, сприяє руйнуванню зговору між підозрюваними, забезпечує приховання до певного моменту справжніх намірів та цілей слідства тощо. Наголошено на необхідності, окрім складання протоколу допиту, застосування відеофіксації абсолютно всіх допитів членів організованих груп чи злочинних організацій.

Ключові слова: криміналістичне забезпечення, криміналістична тактика, допит, планування допиту, підозрюваний, організована група, злочинна організація.

Постановка проблеми. Попри загальні зміни криміногенної обстановки та певне зниження рівня кримінально-протиправної діяльності в період воєнного стану в Україні, кількість кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, лишається стабільно високою. Так, за даними Державної судової адміністрації [1], у 2020 році за вчинення злочину в складі організованої групи чи злочинної організації національними

судами було засуджено 286 осіб; у 2021 – 345; у 2022 – 219; у 2023 – 308 осіб. Можемо з упевненістю припустити, що така тенденція збережеться і в період повного відновлення нашої країни.

Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, – складний процес, який вимагає від слідчого володіння знаннями та навичками не лише в галузі процесуального та матеріального кримінального права, а й криміналістики, зокрема з таких її розділів, як криміналістична тактика й методика.

Як відомо, одним із напрямів криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, є розроблення нових та удосконалення існуючих тактичних рекомендацій щодо найбільш ефективного проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема допиту членів таких угруповань. Зважаючи на трансформацію організованої злочинності та притаманну їй постійну протидію досудовому розслідуванню, наявні криміналістичні рекомендації щодо проведення допитів членів організованої групи чи злочинної організації потребують удосконалення, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації й тактики допиту досліджувалися в працях таких вітчизняних науковців, як В. П. Бахін, В. Д. Берназ, В. К. Весельський, А. Ф. Волобуєв, В. І. Галаган, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, А. В. Коваленко, В. О. Коновалова, І. В. Кубарев, В. С. Кузьмичов, В. К. Лисиченко, Є. Д. Лук'янчиков, О. В. Одерій, І. В. Пиріг, Р. Л. Степанюк, В. М. Стратонов, В. В. Тіщенко, С. С. Чернявський, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько та ін., якими було закладено теоретичне підґрунтя й розроблено тактичні основи проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Проблеми проведення допиту під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями досліджували В. С. Бондар [2, с. 248-268; 3, с. 252-265], О. Ю. Бусол та Б. В. Романюк [4, с. 80], Л. Ф. Гула [5, с. 187-189], Л. В. Дергач [6, с. 268-273], М. П. Климчук та Я. В. Фурман [7, с. 174-177], В. П. Корж [8, с. 7], М. В. Костенко [9, с. 149], А. І. Плюсконос [10, с. 260-265; 11], К. О. Чаплинський [12, с. 106-147; 13, с. 183-236] та інші науковці. Однак деякі аспекти щодо організації й тактики допитів членів організованих груп чи злочинних організацій, ще не знайшли належного висвітлення у спеціальній літературі, що й обумовлює актуальність проведення даного дослідження.

Формулювання цілей. Метою статті є удосконалення науково обґрунтованих криміналістичних рекомендацій щодо організації й тактики допиту членів організованих груп чи злочинних організацій.

Виклад основного матеріалу. Допит – це слідча (розшукова) дія яка являє собою інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, що беруть у ньому участь, з метою отримання та перевірки інформації, яка має значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Загальні правила проведення допиту у кримінальному провадженні визначено ст. ст. 223–226, 232, 256 чинного КПК України [14].

Допит є найпоширенішою і водночас найскладнішою слідчою (розшуковою) дією, а отримані в результаті його проведення показання використовуються в кожному кримінальному провадженні, без винятків. На їх основі встановлюються обставини кримінального правопорушення, що підлягають доказуванню. Нерідко такі обставини встановлюються винятково на підставі показань, у результаті чого ухвалюється судове рішення [15, с. 152].

Зазвичай учасники організованих груп чи злочинних організацій допитуються в статусі підозрюваного. Відповідно до ч. 1 ст. 42 КПК України, підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 КПК України, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй унаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення в спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень [14].

Під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, слідчий неминуче стикається з протидією з боку учасників кримінального провадження, яка найчастіше проявляється у формі відмови від надання показань, надання неправдивих показань [5, с. 519], відмови від наданих раніше показань чи їх зміни тощо.

Основними чинниками, які можуть впливати на вибір поведінки членів організованих груп чи злочинних організацій, зазвичай, є побоювання нести більш суворе покарання, якщо буде доведено вчинення кримінального правопорушення групою осіб; страх розправи з боку інших членів організованої групи; прагнення не видати співучасників, відповідно до так званого кодексу честі, що діє в групі; сподівання на матеріальну та іншу «підтримку» з боку «авторитетних» членів групи під час відбування покарання в разі, якщо візьме провину за вчинення кримінального правопорушення на себе і не назве співучасників та організатора (лідера) тощо.

Свою специфіку у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, має предмет допиту їх учасників. Предмет будь-якого допиту визначається колом обставин, які планується встановити. Останні, своєю чергою, визначаються предметом доказування.

У досліджуваних кримінальних провадженнях особливості предмету допиту полягають у потребі встановлення не лише обставин вчинення кримінального правопорушення певного виду, а й факту та обставин вчинення протиправних діянь у складі саме організованої групи чи злочинної організації, а також в отриманні максимально повного уявлення про таку спільноту, індивідуалізації ролі і вини кожного з її членів. Тобто, якщо відповідна стаття Кримінального кодексу України містить таку кваліфікуючу обставину, як вчинення кримінального правопорушення організованою групою або злочинною організацією, то розширюється й предмет доказування шляхом включення до нього обставин, визначених ч. 3 чи ч. 4 ст. 28 КК України відповідно [16]. Тому під час

допитів дуже важливо отримати відомості про організаторів і керівників організованої групи чи злочинної організації, а від них – про цілі її створення, про обсяг злочинної діяльності, її структуру, способи залучення нових членів, корупційні зв'язки тощо [17, с. 197-198].

Тож до предмету допиту підозрюваних, які є членами організованих груп чи злочинних організацій, можна віднести такі типові обставини:

- анкетні дані допитуваного, у т.ч. наявність судимості;
- обставини вже вчинених кримінальних правопорушень (що, де, коли, як, з якою метою тощо), у яких він брав участь;
- інформацію про індивідуальну роль кожного учасника групи в підготовці, вчиненні та приховуванні слідів кожного вже вчиненого кримінального правопорушення, включаючи її організатора (лідера), пособників, підбурювачів тощо;
- відомості про кримінальні правопорушення, які готуються;
- час та обставини створення організованої групи чи злочинної організації, її чисельність, місця базування, основна «спеціалізація»;
- відомості про особу організатора (лідера) організованої групи чи злочинної організації та її структуру;
- відомості про особи та ролі членів групи чи організації, як при вчиненні окремих кримінальних правопорушень, так і діяльності групи загалом;
- способи залучення та критерії відбору нових членів групи;
- хто з членів долучився до групи нещодавно і хто із них брав участь у вчиненні найменшої кількості кримінальних правопорушень;
- взаємовідносини між членами групи, наявність конфліктів; хто із членів групи користується авторитетом в інших учасників, а хто ні тощо;
- чи був допитуваний або хтось із учасників групи раніше членами інших злочинних угруповань. Якщо так, то яких і коли;
- чи існують конфлікти угруповання, до якого входить допитуваний, з іншими організованими групами чи злочинними організаціями. Якщо так, то з якими і в чому вони полягають;
- яка існує система розподілу доходів, здобутих злочинним шляхом;
- яка існує система покарань для тих членів групи, які провинилися;
- яка озброєність групи, де зберігається вогнепальна зброя і боєприпаси, хто із членів групи відповідає за поповнення арсеналу;
- забезпеченість групи транспортними засобами (кількість, марки, моделі, колір, державні номери, включаючи підроблені) тощо;
- забезпеченість групи засобами зв'язку;
- наявність корупційних зв'язків із представниками органів державної влади, у т.ч. правоохоронних та судових органів тощо [18, с. 105].

Наведений перелік обставин, що підлягають встановленню під час допиту зазначеної категорії осіб, не є вичерпним і може варіюватися залежно від злочинної спрямованості організованої групи чи злочинної організації та кримінальних правопорушень, які ними вчиняються.

Окремої уваги заслуговує розгляд обставин, що підлягають встановленню під час допиту організатора (лідера) організованої групи чи злочинної організації. Відповідно до ч. 3 ст. 27 КК України, організатором є особа, яка організувала вчинення кримінального правопорушення (кримінальних правопорушень) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організувала приховування кримінально протиправної діяльності організованої групи або злочинної організації [16].

Як показує вивчення судово-слідчої практики та спеціальної літератури, організатора (лідера) може бути встановлено оперативним шляхом або під час допитів інших членів організованої групи чи злочинної організації. При всьому допитані рядові члени групи з тих чи інших причин не завжди можуть прямо назвати її організатора (лідера), тому іноді слідчим доводиться встановлювати його за опосередкованими ознаками.

Нерідко на початковому етапі розслідування трапляються випадки, коли організатор (лідер) групи допитувався серед інших рядових її членів, оскільки слідчий ще не мав інформації про статус цієї особи.

Тож під час допиту вірогідно чи достовірно встановлено організатора (лідера) організованої групи чи злочинної організації встановленню підлягають такі типові обставини:

- анкетні дані організатора (лідера) організованої групи чи злочинної організації, у т. ч. наявність судимостей;
- час та обставини створення організованої групи чи злочинної організації, її структура, чисельність, місця базування, основна «спеціалізація»;
- відомості про особи та ролі членів групи, чи організації, як під час вчинення окремих кримінальних правопорушень, так і діяльності групи загалом;
- способи залучення нових членів групи та критерії їх відбору;
- яка існує система розподілу доходів, здобутих злочинним шляхом;
- яка існує система покарань для тих членів групи, які порушили встановлені правила;
- яка озброєність групи, де зберігається вогнепальна зброя і боеприпаси, хто із членів групи відповідає за поповнення арсеналу;
- забезпеченість групи транспортними засобами (кількість, марки, моделі, колір, державні номери, включаючи підроблені) тощо;
- забезпеченість групи засобами зв'язку;
- обставини вже вчинених кримінальних правопорушень (що, де, коли, як, з якою метою тощо), організатором яких він був;
- інформацію про індивідуальну роль кожного учасника групи в підготовці, вчиненні та приховуванні слідів кожного вже вчиненого кримінального правопорушення включаючи рядових виконавців, підбурювачів, пособників тощо, у т. ч. про організаційну і керівну роль допитуваного;
- наявність і характер корупційних зв'язків із представниками органів державної влади, у т. ч. правоохоронних та судових органів (анкетні дані, місця

роботи, посади осіб, які здійснюють прикриття діяльності організованої групи чи злочинної організації; які конкретні дії на користь злочинного угруповання і коли вони вчиняли; які матеріальні цінності, від кого та у який спосіб вони отримували за виконану «роботу» тощо);

Успішне проведення допитів у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями? багато в чому залежить від належної підготовки до них. До складових такої підготовки можна віднести таке.

Отримання інформації про особу допитуваного, що, серед іншого, включає вивчення його характеру, темпераменту, рівня інтелекту, способу мислення і т. ін. [19, с. 235]. Також необхідно встановити його статус у злочинному середовищі, наявність судимостей, характер взаємовідносин з іншими учасниками організованої групи чи злочинної організації тощо. Така інформація може бути отримана шляхом вивчення наявних матеріалів кримінального провадження, зокрема й показань раніше допитаних учасників угруповання, отримання характеризуючих даних на таку особу від оперативних підрозділів, вивчення її «кримінального минулого», дослідження сторінок особи в соціальних мережах тощо.

Зазначена інформація може допомогти слідчому «прорахувати» позицію допитуваного, яку той може зайняти під час допиту, й обрати лінію своєї поведінки.

Підготовка плану допиту. Зазвичай, отримати інформацію про особу учасника організованої групи чи злочинної організації досить складно, особливо перед першим його допитом на початковому етапі розслідування. Тому слідчому необхідно враховувати, що найчастіше в таких кримінальних провадженнях допитуваний може давати правдиві показання проти себе й не давати показань щодо спільників, а особливо організатора (лідера) організованої групи чи злочинної організації, побоюючись помсти з їхнього боку, чи побоювання нести більш суворе покарання, якщо буде доведено вчинення кримінального правопорушення групою осіб, або сподіваючись на обіцянку спільників чи організатора (лідера) на «допомогу» при відбуванні покарання, якщо він візьме всю провину на себе і нікого не «здасть» тощо.

Як показує вивчення слідчої практики, дуже часто допит учасників організованої групи чи злочинної організації відбувається в конфліктній ситуації. Тому вже під час планування допиту підозрюваного слідчий має належним чином підготуватися до настання саме такої ситуації, як найбільш вірогідної (у плані допиту передбачити переліки тактичних прийомів, які є найбільш ефективними під час допитів у конфліктних ситуаціях, підготувати речові та письмові докази, які, можливо, треба буде пред'явити допитуваному тощо). Такими письмовими доказами зазвичай є протоколи оглядів місць події з додатками, протоколи допитів потерпілих, свідків, інших підозрюваних, членів організованої групи чи злочинної організації, які дали правдиві показання, що викривають допитуваного, протоколи обшуків за місцем проживання як допитуваного, так й інших членів організованої групи чи злочинної організації, протоколи негласних (слідчих) розшукових дій, висновки судових експертиз тощо.

Визначення послідовності проведення допитів різних підозрюваних. У випадку затримання декількох членів організованої групи чи злочинної організації, по можливості, вони мають бути допитані одночасно. Для цього керівник слідчої групи повинен проінструктувати кожного слідчого, котрий буде проводити допити, щодо обставин, які мають бути при цьому встановлені. Якщо ж можливість проведення допитів в один і той самий час відсутня, допит слід починати з так званої слабкої ланки, до якої можна віднести осіб, котрі виконували другорядні ролі у вчиненні кримінальних правопорушень, які долучилися до організованої групи нещодавно і не мають значного «злочинного досвіду», або мають конфлікти з іншими членами групи чи її організатором (лідером), або такі, чия психіка є найбільш нестійкою та вразливою. Якщо така інформація відсутня, допит слід починати з особи, відносно якої в розпорядженні слідчого є достатньо інформації щодо її участі у вчиненні одного чи декількох кримінальних правопорушень.

На початковому етапі розслідування слідчому, як правило, бракує достовірно встановленої інформації, з якою можна було би порівнювати отримувані під час допиту показання і таким чином викривати неправду. Тому вважаємо за доцільне залучення до таких допитів спеціаліста психолога, який за певними вербальними і невербальними ознаками зможе визначити, коли особа дає неправдиві показання, і за допомогою заздалегідь узгоджених умовних знаків інформувати про це слідчого.

Українське значення для отримання позитивного результату допиту підозрюваних – членів організованої групи чи злочинної організації – має правильне застосування тактичних прийомів.

До найбільш важливих тактичних прийомів слід віднести:

- ті, що застосовуються з метою шифрування оперативної інформації та конкретної мети допиту про учасників злочинної спільноти та вчинений злочин;
- ті, що направлені на використання наявних доказів, отриманих від інших членів злочинної спільноти, з метою створення в допитуваного уявлення про значну обізнаність слідчого (детектива);
- ті, що пов'язані з демонстрацією наявних доказів для порушення погодженості в діях організатора (лідера), посередника та виконавця та отримання показань, що викривають;
- ті, що спрямовані на створення в підозрюваних уявлення про те, що інші учасники злочину дали показання.

Використання таких тактичних прийомів знижує в осіб, які вчинили злочин, здатність до протидії, сприяє руйнуванню зговору між підозрюваними, забезпечує приховання до певного моменту справжніх намірів та цілей слідства тощо [2, с. 258].

Досить часто члени організованої групи чи злочинної організації вчиняють самообмову. Мотивами самообмови можуть бути: сподівання бути обвинуваченим у вчиненні менш тяжкого кримінального правопорушення й уникнення відповідальності за більш тяжке, яка було вчинене насправді; прагнення

приховати осіб, які дійсно вчинили кримінальне правопорушення з ряду більш активних членів групи та її організатора (лідера) (через погрози чи обіцянки «поблажок» з їх боку тощо).

Тактичними прийомами викриття самообмови є максимальна деталізація допиту (дата, час, погодні умови, рух транспорту, наявність чи відсутність повітряної тривоги (звуку сирен); що являє собою об'єкт, на якому вчинено кримінальне правопорушення; яким чином проник у приміщення; якими засобами замикання обладнані двері приміщення; у який спосіб долав перешкоди; що конкретно було викрадено й де воно знаходилося на момент вчинення кримінального правопорушення; яким маршрутом відходив з місця вчинення кримінального правопорушення; де зберігав та кому збув викрадене тощо). Якщо особа вчинила самообмову, вона обов'язково буде плутатися в свої показаннях, особливо щодо дрібних деталей, і таким чином може бути викрита.

Ефективним у таких ситуаціях може бути також повторний допит (допити) з дотриманням іншої послідовності з'ясування обставин кримінального правопорушення в порівнянні з тією, яку було дотримано на попередньому допиті, де допитуваний визнав свою вину (це заважає відтворенню показань, що обрані підозрюваним, для самообмови) [20, с. 338].

Допит організатора (лідера) злочинної групи чи організації доцільно відкласти до моменту, коли слідчий отримає достатньо інформації щодо діяльності групи в цілому і її організатора (лідера) зокрема, перш за все в ході допитів інших учасників. Допит таких осіб є дуже складним, найчастіше проводиться в присутності досвідченого захисника й належне його проведення вимагає від слідчого особистої психологічної готовності й належної професійної підготовки.

Зважаючи на потенційну небезпеку відмови підозрюваних осіб від наданих раніше показань, окрім складання протоколу допиту, украй бажаним є відеофіксація абсолютно всіх допитів. Отримані під час досудового розслідування показання, звичайно, не матимуть доказового значення в межах судового розгляду, і кожен підозрюваний має повне право в будь-який момент їх змінити. Водночас наявність очевидної для допитуваного відеофіксації може виступити фактором психологічного впливу, який змусить його в подальшому притримуватися висловлених у ході допиту позицій. Демонстрація такого відеозапису, окрім відтворення змісту отриманих під час допиту показань, також дає можливість передати особливості інтонацій і реакцій, як допитуваного, так і слідчого. З метою належної відеофіксації допиту, слідчому доцільно залучити спеціаліста-криміналіста, а допит проводити в добре освітленому приміщенні з хорошою акустикою. Крім того, відеозапис може допомогти спростувати можливі заяви допитаного про фізичний або психологічний вплив на нього, що нібито мав місце під час допиту.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, їх члени найчастіше допитуються як підозрювані.

У досліджуваних кримінальних провадженнях особливості предмету допиту полягають у встановленні не лише обставин вчинення кримінального правопорушення певного виду, а й факту та обставин вчинення противоправних діянь у складі саме організованої групи чи злочинної організації, а також в отриманні максимально повного уявлення про таке угруповання, індивідуалізації ролі і вини кожного з його членів.

Важливе значення для досягнення позитивного результату допиту членів організованої групи чи злочинної організації є належна підготовка до нього, яка, серед іншого, має включати отримання інформації про особу допитуваного, підготовку плану допиту, визначення послідовності проведення допитів різних підозрюваних.

Окрім складання протоколу, допиту, вкрай бажаним є здійснення відеофіксації абсолютно всіх допитів. Відеозапис у майбутньому може також допомогти спростувати можливі заяви допитаного про фізичний або психологічний вплив на нього, що нібито мав місце під час допиту.

Перспективним напрямом наукового пошуку вважаємо удосконалення криміналістичних рекомендацій щодо організації і тактики допитів потерпілих та свідків під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями.

Використані джерела:

1. Звітність щодо стану здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами. *Судова влада України*. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka. (дата звернення: 21.04.2024).

2. Бондар В. С. Особливості проведення допитів у розслідуванні злочинів, учинених злочинними спільнотами. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 1 (101). С. 248-268. DOI : <https://doi.org/10.33766/2524-0323.101.248-268>.

3. Бондар В. С. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені злочинними спільнотами. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 252-265. DOI : <https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.36>.

4. Бусол О. Ю., Романюк Б. В. Розслідування діяльності організованих злочинних об'єднань: сучасна специфіка та новітня методика. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2019. № 1. Том 30 (69). С. 78-86.

5. Гула Л. Ф. Тактичні прийоми допиту членів організованої злочинної групи. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2017. С. 187-189.

6. Дергач Л. В. Особливості проведення допиту підозрюваних у справах про вимагання, вчинені організованими злочинними групами. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 22. С. 268-273.

7. Климчук М. П., Фурман Я. В. Тактичні особливості допиту підозрюваних – членів організованих злочинних угруповань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 174-177.

8. Корж В. П. Теоретичні основи методики розслідування злочинів, скоюваних організованими злочинними утвореннями у сфері економічної діяльності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09: Київ, 2003. 48 с.

9. Костенко М. В. Щодо особливостей розслідування злочинів, вчинених організованими групами. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2017. Вип. 24. С. 148-150.

10. Плосконос А. Тактичні прийоми допиту учасників організованих злочинних груп та злочинних організацій. *Підприємство, господарство і право*. 2020. Вип. 11. С. 260-265. DOI : <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.44>

11. Плосконос А. І. Тактика допиту учасників організованих злочинних груп та злочинних організацій : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2021. 235 с.

12. Чаплинський К. О. Організація і тактика слідчих дій при розслідуванні злочинів, вчинених організованими злочинними угрупованнями : монографія. Дніпропетровськ, 2004. 223 с.

13. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених злочинними угрупованнями : монографія. Дніпропетровськ, 2009. 373 с.

14. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. (дата звернення: 10.03.2024).

15. Шило О. Г. Загальна характеристика показань як процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 151-156.

16. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення: 25.04.2024).

17. Плосконос А. І. Підготовка до допиту при розслідуванні злочинів, вчинених організованими злочинними групами та злочинними організаціями. *Актуальні проблеми досудового розслідування : матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф. (Київ, 5 липня. 2017 р.)*. Київ : Нац. Акад. внутр. справ, 2017. С. 196-199.

18. Коваленко В. В. Деякі особливості організації і тактики допиту членів організованої групи чи злочинної організації. *Взаємодія державних органів та громадськості у сфері протидії кримінальним правопорушенням у центральних регіонах України: збірник матеріалів круглого столу (м. Кропивницький, 17 квітня 2024 р.)*. Кропивницький: ДонДУВС, 2024. С. 104-106.

19. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика : системно-структурний аналіз: монографія. Харків, 2007. 431 с.

20. Земляний Д. Л. Тактичні особливості допиту підозрюваного. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2019. № 4. С. 336-339.

References:

1. Zvitnist shchodo stanu zdiisnennia pravosuiddia mistsevymy ta apeliatsiinymy sudamy.(N. d.) *Sudova vlada Ukrainy - Judicial power of Ukraine*. N. p. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka. [in Ukrainian].

2. Bondar, V. S. (2023) Osoblyvosti provedennia dopytiv u rozsliduvanni zlochyniv, uchynenykh zlochynnymy spilnotamy. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka - Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of*

Internal Affairs, issue 1 (101), 248-268. DOI : <https://doi.org/10.33766/2524-0323.101.248-268>. [in Ukrainian].

3. Bondar, V. S. (2024) Obstavyny, yaki pidliahaiut dokazuvanniu u kryminalnykh provadzhenniakh pro zlochyny, vchyneni zlochynnymy spilnotamy. *Kyivskyi chasopys prava - Kyiv Journal of Law, 1, 252-265. DOI : <https://doi.org/10.32782/kj/2024.1.36>. [in Ukrainian].*

4. Busol, O. Yu., Romaniuk, B. V. (2019) Rozsliduvannia diialnosti orhanizovanykh zlochynnykh ob'iednan: suchasna spetsyfika ta novitnia metodyka. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky - Scientific notes of the Tavri National University named after V. I. Vernadskyi. Series: Legal Sciences, 1, vol. 30 (69), 78-86. [in Ukrainian].*

5. Hula, L. F. (2017) Taktychni pryomy dopytu chleniv orhanizovanoi zlochynnoi hrupy. *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy - Modern problems of legal, economic and social development of the state, 187-189. Kharkiv. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/01_12_2017/pdf/58.pdf. [in Ukrainian].*

6. Derhach, L. V. (2009) Osoblyvosti provedennia dopytu pidozriuvanykh u spravakh pro vymahannia, vchyneni orhanizovanyymi zlochynnymy hrupamy. *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka) - Fight against organized crime and corruption (theory and practice), 22, 268-273. [in Ukrainian].*

7. Klymchuk, M. P., Furman, Ya. V. (2017) Taktychni osoblyvosti dopytu pido zriuvanykh – chleniv orhanizovanykh zlochynnykh uhrupovan. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal, 1, 174-177. [in Ukrainian].*

8. Korzh, V. P. (2003) eoretychni osnovy metodyky rozsliduvannia zlochyniv, skoivanykh orhanizovanyymi zlochynnymy utvorenniamy u sferi ekonomichnoi diialnosti. *Extended abstract of candidate`s thesis. Kyiv. [in Ukrainian].*

9. Kostenko, M. V. (2017) Shchodo osoblyvosti rozsliduvannia zlochyniv, vchynenykh orhanizovanyymi hrupamy. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «PRAVO» - Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. "RIGHT" series, issue 24, 148-150. [in Ukrainian].*

10. Ploskonos, A. (2020) Taktychni pryomy dopytu uchasykyv orhanizovanykh zlochynnykh hrup ta zlochynnykh orhanizatsii. *Pidpryemstvo, gospodarstvo i pravo – Enterprise, economy and law, issue 11, 260-265. DOI : <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.44>. [in Ukrainian].*

11. Ploskonos, A. I. (2021) Taktyka dopytu uchasykyv orhanizovanykh zlochynnykh hrup ta zlochynnykh orhanizatsii. *Doctor`s thesis. Kyiv. [in Ukrainian].*

12. Chaplynskyi, K. O. (2004) Orhanizatsiia i taktyka slidchykh dii pry rozsliduvani zlochyniv, vchynenykh orhanizovanyymi zlochynnymy uhrupuvanniamy : monohrafiia. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].

13. Chaplynskyi, K. O. (2009) Taktychne zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv, vchynenykh zlochynnymy uhrupuvanniamy : monohrafiia. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].

14. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 13.04.2012 № 4651-VI. (2012) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukrainian].

15. Shylo, O. H. (2015) Zahalna kharakterystyka pokazan yak protsesualnoho dzherela dokaziv u kryminalnomu provadzhenni. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva - Herald of criminal justice, 1, 151-156. [in Ukrainian].*

16. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku. (2001) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. No 25-26. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukrainian].

17. Ploskonos, A. I. (2017) Pidhotovka do dopytu pry rozsliduvanni zlochyntyv, vchynenykh orhanizovanykh zlochyntnykh hrupamy ta zlochyntnykh orhanizatsiiami. *Aktualni problemy dosudovoho rozsliduvannia : materialy mizhvidomchoi nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 5 lypn. 2017 r.) - Current problems of pre-trial investigation: materials of the interdepartmental research and practice. conf. (Kyiv, July 5, 2017)*, 196-199. Kyiv : Nats. Akad. vnutr. sprav. [in Ukrainian].

18. Kovalenko, V. V. (2024) Deiaki osoblyvosti orhanizatsii i taktyky dopytu chleniv orhanizovanoi hrupy chy zlochyntnoi orhanizatsii. *Vzaiemodiia derzhavnykh orhaniv ta hromadskosti u sferi protyidii kryminalnym pravoporushenniam u tseentralnykh rehionakh Ukrainy: zbirnyk materialiv kruhloho stolu (m. Kropyvnytskyi, 17 kvitnia 2024 r.) - Interaction of state bodies and the public in the field of combating criminal offenses in the central regions of Ukraine: collection of materials of the round table (Kropyvnytskyi, April 17, 2024)*, 104-106. Kropyvnytskyi: DonDUVS. [in Ukrainian].

19. Shepitko, V. Yu. (2007) Kryminalistychna taktyka : systemno-strukturnyi analiz: monohrafiia. Kharkiv. [in Ukrainian].

20. Zemlianyi, D. L. (2019) Taktychni osoblyvosti dopytu pidozriuvanoho. *Elektronne naukove vydannia «Porivniialno-analitychne pravo» - Electronic scientific publication "Comparative and analytical law"*, 4, 336-339. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.04.2024

Kovalenko V., Candidate of legal sciences, Professor, Leading researcher at Scientific and research laboratory of problem of police activity at Luhansk Educational and Scientific Institute named after E. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs (Kropyvnytskyi, Ukraine)

ORGANIZATIONAL AND TACTICAL FEATURES OF INTERROGATION OF MEMBERS OF ORGANIZED GROUP OR CRIMINAL ORGANIZATION

The article is devoted to highlighting the organizational and tactical features of interrogation of members of an organized group or criminal organization.

It was established that, as a rule, members of organized groups or criminal organizations are interrogated as suspects. The main factors that can influence the choice of their behavior during the interrogation are given.

It is noted that in the discussed criminal proceedings, the peculiarities of the subject of interrogation consist in the need to establish not only the circumstances of the commission of a certain type of criminal offense, but also the fact and circumstances of the commission of illegal acts as part of an organized group or criminal organization, as well as in obtaining the most complete picture of such a community, individualization of the role and guilt of each of its members.

Typical circumstances that must be established during the interrogation of suspects – members of an organized group or criminal organization, as well as typical circumstances that must be established during the interrogation of its organizer (leader) are given.

It is noted that the successful conduct of interrogations in criminal proceedings regarding criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations largely depends on proper preparation. Some features of preparation for interrogation of members of an organized group or criminal organization are shown. The most important tactical techniques are given, the use of which reduces the ability of persons who have committed a crime to resist, contributes to the destruction of a conspiracy between suspects, ensures the concealment of the true intentions and goals of the investigation until a certain moment etc.

The need to use video recording of absolutely all interrogations of members of organized groups or criminal organizations in addition to drawing up an interrogation protocol is emphasized

Keywords: forensic provision, forensic tactics, interrogation, interrogation planning, suspect, organized group, criminal organization.

DOI: 10.33766/2786-9156.106.1.180-191

UDC: 342.95

Kovalchuk O., PhD in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory of Law and Constitutionalism, West Ukrainian National University (Ternopil, Ukraine)

e-mail: olhakov@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6490-9633>

MODERN IT SOLUTIONS FOR ENSURING RUSSIA'S ACCOUNTABILITY FOR IT MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE

The article examines the information and legal aspects of using information technologies to ensure Russia's accountability for war crimes committed in Ukraine. The advantages and dangers of applying the latest technological solutions and tools actively used by Ukrainian law enforcement agencies to document crimes of Russian aggression are explored. It is noted that innovative solutions based on artificial intelligence, big data analysis, cryptography, and blockchain technologies can significantly increase the efficiency of recording evidence, its authenticity, integrity, and admissibility in litigation. The main challenges regarding the legal force of digital evidence, and the processes of its verification and preservation while respecting human rights have been clarified.

Directions for improving information and legal mechanisms for engaging the latest information technologies solutions to ensure the inevitability of punishment for Russia's war crimes are proposed: creating a national repository of digital evidence; forming a unified information system of electronic evidence of war crimes; developing specialized software systems for identifying perpetrators of crimes. The urgent need to develop, with the participation of international experts, unified standards for the use of IT in trials of war criminals is substantiated.

It is emphasized that only coherent interaction between the legal and technological spheres will ensure the full use of the advantages of modern information technologies for the inevitable punishment of violators of international humanitarian law and for bringing